

Infinitivus – utrwalenie wiadomości

- [Infinitivus – utrwalenie wiadomości](#)

Bibliografia:

- asd

Infinitivus – utrwalenie wiadomości

Ważne daty

ok. 420-362 p.n.e. – lata życia Epaminondasa

120-43 p.n.e. – lata życia Werresa

109-62 p.n.e. – lata życia Katyliny

106-43 p.n.e. – lata życia Marka Tulliusza Cyncerona

Scenariusz lekcji dla nauczyciela.

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

I. W zakresie kompetencji językowych. Uczeń:

1. zna i rozpoznaje następujące formy morfologiczne z zakresu gramatyki języka łacińskiego:
 - I) formy bezokolicznika łacińskiego: infinitivus praesentis activi, infinitivus praesentis passivi, infinitivus perfecti activi, infinitivus perfecti passivi.

Nauczysz się

rozpoznawać formy bezokolicznika różnych czasów;

dokonywać transformacji gramatycznych, tworzyć formy bezokolicznika na podstawie podanych form podstawowych;

dokonywać samodzielnego przekładu na język polski łacińskiego tekstu, korzystając ze słownika łacińsko-polskiego;

konstruować zdania z bezokolicznikami.

Īnfīnītīvus – utrwalenie wiadomości

W języku łacińskim występuje sześć **bezokoliczników**. Dwa z nich tworzy się od tematu czasu teraźniejszego. Īnfīnītīvus praesentis āctīvī (bezokolicznik czasu teraźniejszego strony czynnej) jest drugą formą podstawową czasownika, którą można znaleźć w słownikach. Bezokolicznik ten tworzy się poprzez dodanie do tematu końcówki *-re* (w III koniugacji – *-e-re*), na przykład:

Īnfīnītīvus praesentis āctīvī		
I kon.	imperā-re	rozkazywać
II kon.	tenē-re	trzymać
III kon.	dīc-e-re	mówić
IV kon.	dormī-re	spać

Drugim bezokolicznikiem tworzonym na bazie tematu praesentis jest Īnfīnītīvus praesentis passīvī (bezokolicznik czasu teraźniejszego strony biernej). Do tematu praesentis dodaje się końcówkę *-rī*, w III koniugacji jest to *-ī*, na przykład:

Īnfīnītīvus praesentis passīvī		
I kon.	da-rī	być danym
II kon.	tenē-rī	być trzymanym
III kon.	dīc-ī	być mówionym
IV kon.	audī-rī	być słyszany

Od tematu perfecti tworzy się wyłącznie jeden bezokolicznik – Īnfīnītīvus perfectī āctīvī (bezokolicznik czasu przeszłego dokonanego strony czynnej) – za pomocą dołączenia końcówki *-isse* do tegoż tematu:

Īnfīnītīvus perfectī āctīvī		
I kon.	imperāv-isse	rozkazać

II kon.	tenu-isse	utrzymać
III kon.	dīx-isse	przemówić
IV kon.	dormīvisse	zapaść

Na bazie tematu supini powstają zaś aż trzy bezokoliczniki. Pierwszym jest *īnfīnītīvus perfectī passīvī* (bezokolicznik czasu przeszłego dokonanego strony biernej). Do jego utworzenia potrzebne jest *participium perfectī passīvī* odmienione w *accusatiwie singularis* bądź *pluralis* oraz bezokolicznik słowa posiłkowego, na przykład:

<i>īnfīnītīvus perfectī passīvī</i>		
I kon.	datum, am, um (os, as, a) esse	że zostałem dany
II kon.	tentum, am, um (os, as, a) esse	że zostałem utrzymany
III kon.	ductum, am, um (os, as, a) esse	że zostałem poprowadzony
IV kon.	audītum, am, um (os, as, a) esse	że zostałem usłyszany

Drugim bezokolicznikiem tworzonym od tego tematu jest bezokolicznik czasu przyszłego strony czynnej – *īnfīnītīvus futūrī āctīvī*. Do jego utworzenia wykorzystuje się *participium futūrī āctīvī* odmienione w *accusatiwie singularis* bądź *pluralis* oraz bezokolicznik słowa posiłkowego, na przykład:

<i>īnfīnītīvus futūrī āctīvī</i>		
I kon.	datūrum, am, um (os, as, a) esse	że będę dawał
II kon.	tentūrum, am, um (os, as, a) esse	że będę trzymał
III kon.	ductūrum, am, um (os, as, a) esse	że będę prowadził
IV kon.	audītūrum, am, um (os, as, a) esse	że będę słyszał

W końcu w łacinie istnieje także budowany na temacie supini *īnfīnītīvus futūrī passīvī* (bezokolicznik czasu przyszłego strony biernej). Do jego utworzenia wykorzystuje się *supinum* czasownika oraz bezokolicznik czasu teraźniejszego strony biernej czasownika nieregularnego *iść* (*eō, ire, iī, itum*). **Supinum** wchodzące w skład infinitivu nie odmienia się, na przykład:

<i>īnfīnītīvus futūrī passīvī</i>		
I kon.	datum īrī	że zostanę dany
II kon.	tentum īrī	że zostanę utrzymany
III kon.	ductum īrī	że zostanę poprowadzony
IV kon.	audītum īrī	że zostanę usłyszany

Trzy infinitivy tworzone na bazie tematu supini, występują w języku łacińskim w składniach dopełnieniowych, tj. w ACI (Accusativus cum infinitivo) oraz w NCI (Nominativus cum infinitivo). W powyższych przykładach (dla infinitiwów perfecti passivi oraz futuri activi) zostały przytoczone wersje dla ACI.

Zadania

Polecenie 1

Przetłumacz poniższe zdania z wykorzystaniem różnych bezokoliczników oraz przy pomocy słowniczka interaktywnego.

Autor nieznany, Marie-Lan Nguyen (fot.), „Popiersie Homera”, Rzymska kopia greckiego oryginału, ok. I w., p.n.e., Muzeum Brytyjskie, Londyn, Wielka Brytania, [wikimedia.org](https://www.wikimedia.org), domena publiczna

„August z Prima Porta”, I w. n.e., Muzeum Watykańskie, [wikimedia.org](https://www.wikimedia.org), domena publiczna

„Pomnik Cyncerona jako prawnika”, XIX w., Rzymski Pałac Sprawiedliwości, Włochy, [wikimedia.org](https://www.wikimedia.org), CC BY 4.0

Marie-Lan Nguyen (fot.), Rzymska mozaika przedstawiająca psa na smyczy (ostrzegająca, że domostwa pilnuje pies), ok. I w. n.e., Narodowe Muzeum Archeologiczne, Neapol, Włochy, [wikimedia.org](https://www.wikimedia.org), domena publiczna

Cornelis Cort, „Bitwa pod Zamą”, 1567, Galeria Sztuki Hunterian, Glasgow, Szkocja, [wikimedia.org](https://www.wikimedia.org), domena publiczna

Trāditum est Homērum caecum fuisse.

Cōnstat ad salūtem cīvium inventās esse lēgēs.

Lēgem brevem esse oportet!

Imperātor spērābat oppidum ā sē obsessum expugnātum īrī.

Spērō tē iam finem iniūriīs factūrum esse.

Catīlīna urbem Rōmam ā sē dēlētum īrī praedīcēbat.

Quem Cicerō dēfendēbat, spērābat sē absolūtum īrī.

Epamīnōndās paupertātem adeō facile tolerāvit, ut dē rē pūblicā nihil praeter glōriam cēperit; idem tam fuit disertus, ut nēmō Thēbānus eī pār esset ēloquentia.

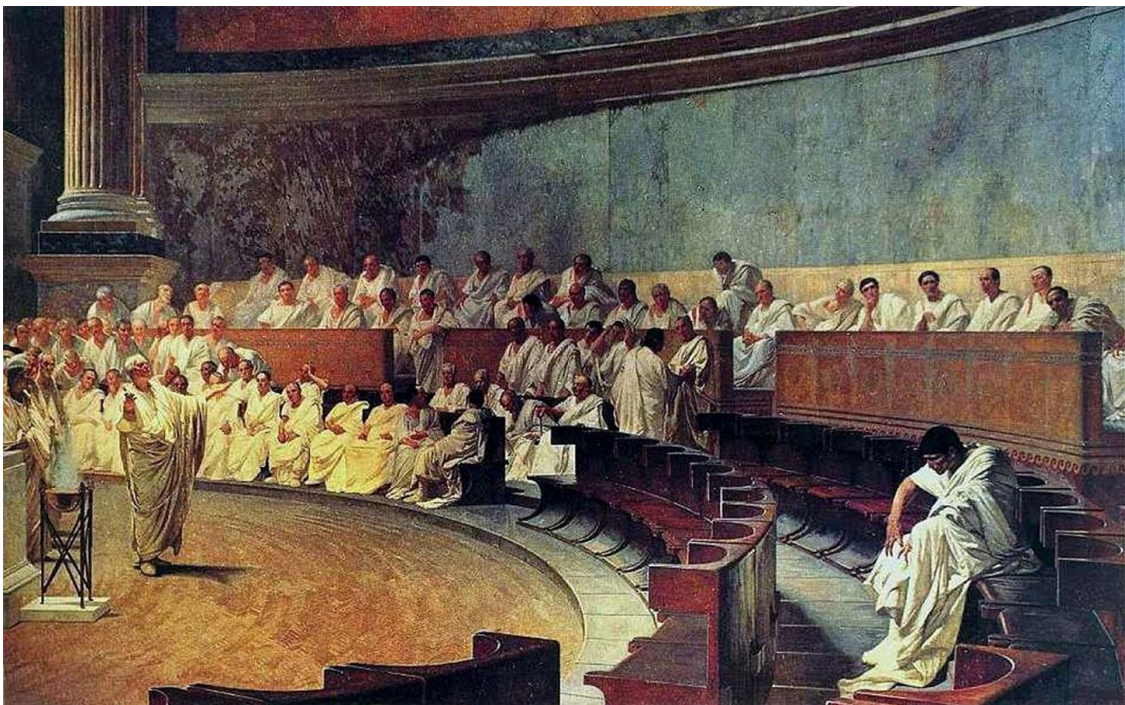
Numquam imperātor ita pācī crēdidit, ut nōn sē praeparet bellō.

Nēmō tam puer est, ut Cerberum timeat.

Siciliam Verrēs per triennium ita vexāvit, ut eā restituī in prīstinum statum nūllō modō possit - Cicerō ait.

Nōn pudet hominēs bella gerere gerendaque bella liberīs trādere?

Nēmō adeō ferus est, ut nōn mītēscere possit.

Cesare Maccari, „Cyceron oskarża Katylinę”, 1889, Palazzo Madama, Rzym, Włochy, epodreczniki.pl, CC BY 3.0

Ćwiczenie 1

Wśród poniższych zdań wskaż te, które zawierają bezokolicznik czasu teraźniejszego:

☐ Lēgem brevem esse oportet!

☐ Trāditum est Homērum caecum fuisse.

☐ Spērō tē iam finem iniūriīs factūrum esse.

☐ Imperātor spērābat oppidum ā sē obsessum expugnātum īrī.

Ćwiczenie 2

Spośród poniższych form wskaż formy bezokolicznika czasu przeszłego dokonanego (infinitivus perfecti activi).

☐ lēctūrum esse

☐ lectum esse

☐ lēgisse

☐ legere

☐ lectum īrī

Ćwiczenie 3

Uzupełnij zdania wykorzystując zaproponowane słowa:

bella, caecum, hominēs, absolūtum

Nōn pudet bella gerere gerendaque liberīs trādere?
Quem Cicerō dēfendēbat, spērābat sē īrī.
Trāditum est Homērum fuisse.

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Oznacz poniższe stwierdzenia, związane z tłumaczonymi zdaniami, jako **VERUM** (PRAWDA) lub **FALSUM** (FAŁSZ).

Epamīnōndās vir magnae ēloquēntiae erat. –

Verrēs Galliam provinciam vexāvit. –

Cerberus canis immānis erat tribus capitibus. –

FALSUM

VERUM

VERUM

Ćwiczenie 6

Połącz poniższe zdania z odpowiednimi tłumaczeniami.

Nōn pudet hominēs bella gerere
gerendaque bella liberīs trādere?

Prawo powinno być związane.

Nēmō adeō ferus est, ut nōn mītēscere
possit.

Czy nie przynosi ludziom hańby
prowadzenie wojen i przekazywanie
wojen dzieciom?

Lēgem brevem esse oportet!

Nikt nie jest tak nieczuły, aby nie mógł
złagodnieć.

Ćwiczenie 7

Dopasuj formy bezokolicznika.

audiri

infinitivus perfecti activi

dixisse

infinitivus futuri passivi

amatum iri

infinitivus praesentis activi

ducturum esse

infinitivus praesentis passivi

docere

infinitivus futuri activi

Słowniki

Słownik pojęć

Bezokolicznik

forma czasownika, która wyraża czynność lub stan w sposób abstrakcyjny, zazwyczaj bez określania czasu, rodzaju, liczby, osoby, trybu, strony i aspektu.

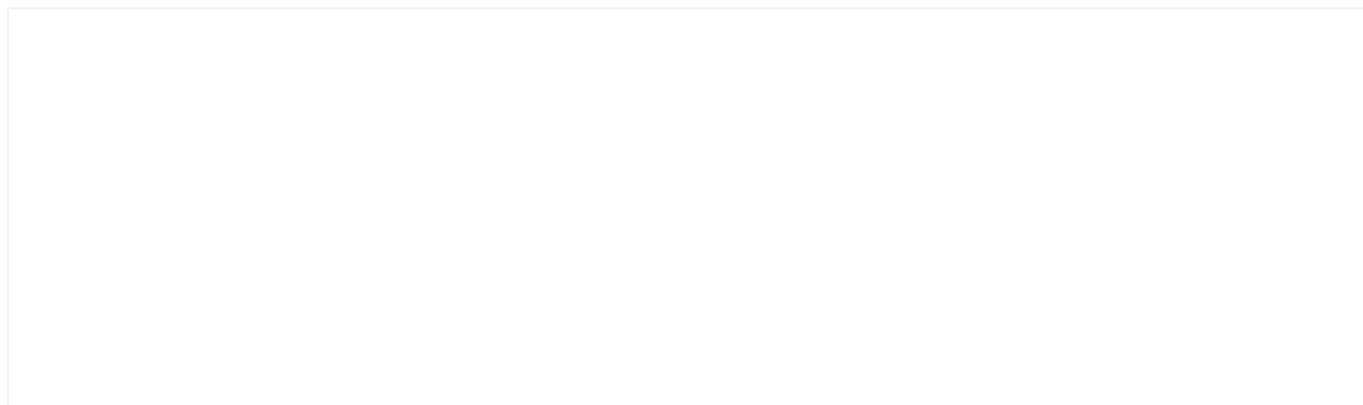
Supinum

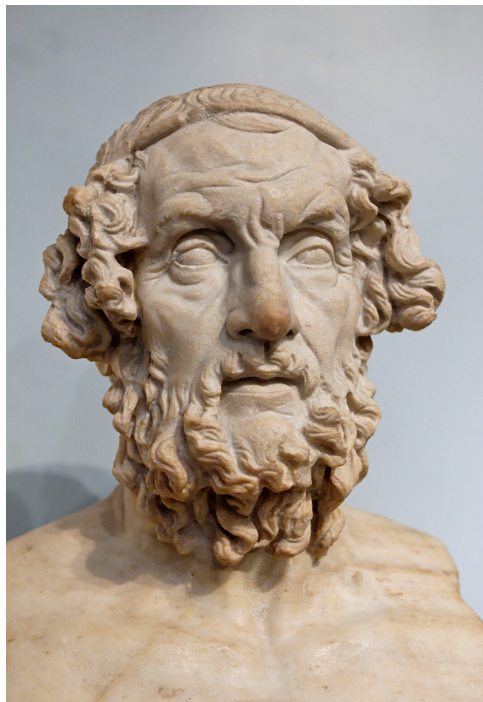
w łacinie: rzeczownik odczasownikowy wyrażający zamiar, cel lub możliwość.

słownik łacińsko-polski

Źródło: online skills, licencja: CC0.

Galeria dzieł sztuki

Bibliografia

Jan Wikarjak, *Gramatyka opisowa języka łacińskiego*, Warszawa 2013.

Hubert Wolanin, *Gramatyka opisowa klasycznej łaciny w ujęciu strukturalnym*, Kraków 2012.